

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาอนาคตภาพของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคาม ในทศวรรษหน้า โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต (Future Research)
แบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders)
เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้
(จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2548 : 9-31)

ขั้นตอนการกำหนดและเตรียมผู้เชี่ยวชาญ

1. การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท
และเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ผู้ที่มีประสบการณ์ และนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา
โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 17 ท่าน ได้แก่

- (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มี บทบาท อำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายในการบริหารสถานศึกษา
- (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานสนองตอบนโยบายการบริหารสถานศึกษา
- (3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และมีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ
ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มี บทบาท อำนาจ หน้าที่ ในการกำหนดนโยบายในการบริหาร
สถานศึกษา จำนวน 10 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.1.1 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการด้านการศึกษาระดับจังหวัด
เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วน
จังหวัด ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.1.2 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานสนองต่อนโยบาย การบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็ก

1.2.2 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดกลาง

1.2.3 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดใหญ่

1.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา จำนวน 4 ท่าน มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.3.1 เป็นผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่ง ประธานสาขาการบริหารการศึกษา

ในสถาบันอุดมศึกษา

1.3.2 เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา

1.4 ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1.4.1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 26

1.4.2 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1.4.3 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1.4.4 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

1.4.5 ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดมหาสารคาม

1.4.6 ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.4.7 ประธานอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 26

1.4.8 ประธานอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1.4.9 ประธานอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1.4.10 ประธานอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

1.4.11 ผู้อำนวยการ โรงเรียนสารคามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 26 มหาสารคาม

1.4.12 ผู้อำนวยการ โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัด

มหาสารคาม

1.4.13 ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเชียงยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัด มหาสารคาม เขต 3

1.4.14 ประธานหลักสูตรการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.4.15 ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.4.16 อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารและพัฒนาการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.4.17 อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม

2. การเตรียมผู้เชี่ยวชาญ

การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยนี้มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น
 ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่าง ๆ
 ของการวิจัย เวลาที่ใช้โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย เน้นย้ำถึงความจำเป็น
 และความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงขอความร่วมมือ และเมื่อได้รับการตอบรับ
 จากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นัดวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์

ขั้นตอนการสัมภาษณ์ หรือ EDFR รอบที่ 1

ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนั้น การสัมภาษณ์เป็นแบบเปิดและไม่ชี้แนะ (Non Directive
 Open Ended) โดยมุ่งเน้นอนาคตภาพด้านที่คาดว่าจะมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นจริง (Most Probably) ผู้วิจัย
 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมทั้งจดบันทึก และขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญลง
 ลายมือชื่อในแบบจดบันทึกของผู้วิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือ แบบสัมภาษณ์
 (EDFR รอบที่ 1) โดยกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
2. ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา
3. ด้านการบริหารวิชาการ
4. ด้านการบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่
5. ด้านการบริหารงานบุคคล
6. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน
7. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
8. ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
9. ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
10. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษา
11. ด้านการมีจิตบริการ
12. ด้านการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมการบริหารการศึกษา
13. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ
14. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านแตกต่างกัน ตั้งแต่ 20 นาที ถึง 2 ชั่วโมง ช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2555- พฤษภาคม พ.ศ. 2556

แนวทางการสัมภาษณ์ หรือ EDFR รอบที่ 1

ในวันนัดสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ไปถึงสถานที่นัดหมายก่อนเวลาประมาณ 15 นาที โดยแจ้งให้เลขานุการ หรือเจ้าหน้าที่หน้าห้องผู้เชี่ยวชาญทราบว่าผู้เชี่ยวชาญได้นัดหมายให้ผู้วิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์แล้วขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าพบผู้วิจัยได้ทำการ แนะนำตัวและเกริ่นนำเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งขออนุญาตนำเสนอเอกสารเชิงหลักการ (Concept paper) ของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วย บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 พอสังเขปก่อนนำเข้าสู่การ สัมภาษณ์ โดยนำเสนอวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเป็นการทบทวน และลำดับขั้นตอนการวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญทราบเบื้องต้น และเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในขอบเขตการวิจัยและประเด็น การสัมภาษณ์ ในลำดับนี้ผู้เชี่ยวชาญจะได้ทบทวนและแสดงความเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหาร

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคาม ในทศวรรษหน้า ทั้ง 14 ด้านจากการศึกษาเอกสารของ ผู้วิจัยว่าเห็นด้วยหรือไม่ หากเห็นด้วยผู้วิจัยจะนำสู่ประเด็นคำถามต่อไป หากไม่เห็นด้วยผู้วิจัย จะถามถึงทัศนะของผู้เชี่ยวชาญว่ามีทัศนะอย่างไรกับประเด็นนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการเปิดประเด็นการ สัมภาษณ์ต่อไป

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญมีทัศนะอย่างไรต่อสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคาม ในทศวรรษหน้า ในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารมา พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการจัดบันทึกทัศนะ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการสรุปประเด็นในแต่ละด้าน

ขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารเป็นกรอบ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดเห็นที่เหมือน และแตกต่าง แล้วทำการจัดกลุ่ม จัดประเด็น ที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึง

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เนื้อหา สร้างเป็นข้อคำถาม มาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ตั้งแต่ 1-5 คือ จากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุด แทนค่าด้วย ตัวเลข 1, 2, 3, 4, และ 5 ตามลำดับ โดยมีกรอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยมีเนื้อหา มติลดจาก 14 ด้าน เป็น 13 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา จำนวน 6 ข้อ
2. ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา จำนวน 7 ข้อ
3. ด้านการบริหารวิชาการ จำนวน 6 ข้อ
4. ด้านการบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ จำนวน 4 ข้อ
5. ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 5 ข้อ
6. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน จำนวน 4 ข้อ

7. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 2 ข้อ
8. ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน จำนวน 5 ข้อ
9. ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 ข้อ
10. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษา จำนวน 5 ข้อ
11. ด้านการมีจิตบริการ จำนวน 6 ข้อ
12. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ จำนวน 8 ข้อ
13. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง จำนวน 5 ข้อ

เมื่อสร้างแบบสอบถามในการทำ EDFR รอบที่ 2 เสร็จ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างและครอบคลุมเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน คือ

13.1 ดร.เสนห์ คำสมหมาย ผู้อำนวยการ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์

13.2 ดร.ชวลิต จันทร์ศรี คีษานินเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

13.3 นายเชาวฤทธิ์ ใจมั่น รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 1

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบสอบถามในการทำ EDFR รอบที่ 2 ว่า จากการที่แบบสอบถามมีข้อคำถามจำนวนมาก อาจจะทำให้ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลการวิจัยให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน อาจเกิดความล่าในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงในการวิจัย และเน้นย้ำให้ผู้วิจัยตระหนักให้ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยให้กรอกข้อมูลอย่างครบถ้วน ส่วนประเด็นของความถูกต้องตามโครงสร้าง หรือความครอบคลุมเนื้อหานั้นผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้วไม่ต้องปรับแก้

ขั้นตอนการทำ EDFR รอบที่ 2

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย EDFR รอบที่ 2 โดยการนำส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง ในแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลสมรรถนะทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง เมื่อรวบรวม
ได้หมดแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่ามัธยฐาน
เพื่อหาความสอดคล้องทางความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

5.1 แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้น้ำหนักคะแนนเป็น
5 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง สมรรถนะที่จะเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง สมรรถนะที่จะเป็นจริงน้อย
- 3 หมายถึง สมรรถนะที่จะเป็นจริงปานกลาง
- 4 หมายถึง สมรรถนะที่จะเป็นจริงมาก
- 5 หมายถึง สมรรถนะที่จะเป็นจริงมากที่สุด

5.2 ค่าร้อยละ 70 ขึ้นไป แสดงว่าสมรรถนะนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น
สอดคล้องกัน (จุมพล พุทธิพรชีวิน. 2546 : 34-35)

5.3 ค่ามัธยฐาน (Median) ที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เกณฑ์ความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น พิจารณาในระดับมาก และมากที่สุด คือค่าคะแนนมัธยฐานตั้งแต่
3.50-5.00 โดยการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ช่วงคะแนน ดังนี้

- 1.00-1.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสมรรถนะนั้นมีความเป็นไปได้น้อยที่สุด
- 1.50-2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสมรรถนะนั้นมีความเป็นไปได้น้อย
- 2.50-3.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสมรรถนะนั้นมีความเป็นไปได้ปานกลาง
- 3.50-4.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสมรรถนะนั้นมีความเป็นไปได้มาก
- 4.50-5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสมรรถนะนั้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด

ถ้าสมรรถนะใดมีค่ามัธยฐาน มากกว่า 3.50 ขึ้นไป แสดงว่าผู้ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า
สมรรถนะนั้นมีความเหมาะสม เป็นไปได้มาก ถึงมากที่สุด หรือเป็นสมรรถนะที่มีแนวโน้ม
เป็นไปได้ (จุมพล พุทธิพรชีวิน. 2546 : 36)

5.4 ค่าฐานนิยม (Mode) การคำนวณหาค่าฐานนิยม ทำได้โดยการหาค่าความถี่
ของระดับคะแนนจาก 1 ถึง 5 ของแต่ละสมรรถนะ ระดับคะแนนใดที่มีความถี่สูงถือว่าเป็นฐาน
นิยมของสมรรถนะนั้น

5.5 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะใด เมื่อคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะใด มีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น ไม่สอดคล้องกันหรือมีความเป็นไปได้น้อย

5.6 ถ้าสมรรถนะใดมีค่าผลต่างระหว่างฐานนิยมกับค่ามัธยฐานไม่เกิน 1 หรือ ($Mo-Mdn < 1$) แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสมรรถนะนั้นสอดคล้องกัน แต่ถ้าสมรรถนะใดมีผลต่างระหว่างฐานนิยมกับค่ามัธยฐานมากกว่า 1 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสมรรถนะนั้น ไม่สอดคล้องกัน (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2546 : 36)

5.7 ภาพอนาคตที่พึงประสงค์พิจารณาจากค่าคะแนนความถี่ของแต่ละสมรรถนะที่คิดเป็นร้อยละ 85 ขึ้นไป

ขั้นตอนการเขียนภาพอนาคต

เป็นขั้นตอนการหาสมรรถนะที่จะเป็นไปได้มากที่สุด และมาก รวมไปถึงภาพอนาคตที่พึงประสงค์ที่พิจารณาจากค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป จากนั้นทำการสรุปเป็นภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคาม ในทศวรรษหน้า

แผนภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการวิจัยอนาคต โดยวิธี EDFR